

NIEUWSBRIEF DE GEELDERS

Tot en met december 2020 heeft ARK in De Geelders in totaal ruim 78 hectare grond verworven om toe te voegen aan de natuur. De meest recente aanwinst: 60 are aan de Geelderseweg. Voor twee andere Geelders-gebieden – de Gasthuiskamp en Kasteren – keurde Het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) de aanvraag onlangs goed. De eerste inrichtingsmaatregelen starten binnenkort. Bekijk [hier](#) een interview met ARK-projectleider Ger van den Oetelaar over alle ontwikkelactiviteiten die hier en elders in Het Groene Woud plaatsvinden.

NATUURLIJK LEEMBOS VÓL OPEN PLEKKEN

Met de aanplant van circa 25.000 nieuwe bomen en struiken is in november 2020 een begin gemaakt met het versterken van de leembossen van De Geelders. De nieuwe aanplant leidt niet tot een dichtbegroeid, donker ‘oerbos’ zoals sommigen denken of soms gesuggereerd wordt. Integendeel, er komen juist talrijke open grazige plekken in het nieuwe bos.

WANDELEND BOS

Open plekken zijn echte hotspots voor flora en fauna. En we houden ze graag open. Daarvoor zetten we grote grazers in en laten we natuurlijke processen hun gang gaan zoals bomen die omvallen door wind of ouderdom. Zo ontstaan nieuwe open plekken. Zo’n open bos, waar natuurlijke processen voor openheid zorgen, heet een ‘Wandelend bos’. Het leidt in De Geelders tot een bos vol afwisseling van

Voorbeeld ‘wandelend bos’

bosranden en open stukken. Een bos bovendien, waar het dankzij deze variatie goed toeven is voor dieren en planten. Ook de mens profiteert ervan: de goede toegankelijkheid zorgt ervoor dat het hier fijn wandelen is.

Startsein aanplant 25.000 bomen in Savendonk

AANPLANT NIEUWE BOMEN GESTART

Op 23 november 2020 gaven Jos Rademakers van ARK Natuurontwikkeling en Aletta Janssen van Trees for All het startsein voor de aanplant van 25.000 bomen en struiken in Savendonk. Het gaat om inheemse soorten zoals de haagbeuk, de winterlinde en de populier die samen uitgroeien tot een klimaatbestendig bos. De jonge aanplant zorgt voor uitstekende leefomstandigheden voor onder meer de boomkikker, de grauwe klauwier, de otter en de zwarte ooievaar. Ook zeldzame vlinders zoals het bont dikkopje en de kleine ijsvogelvlinder zullen hier goed kunnen aarden. De samenwerking met Trees for All is voor ARK een waardevolle mogelijkheid om extra kwaliteit toe te voegen aan de uitvoering van de plannen. Aan de Geelderseweg (Leemskuilen), de Laarakkerweg en aan het Leemputtenpad zijn de eerste resultaten al te zien.

Dommeldal in Kasteren

NIEUW INITIATIEF VERSTERKT NATUUR ÉN LANDBOUW

De Geelders is niet alleen maar een bos, want in en om het gebied zijn nog steeds verschillende boeren actief. Zij willen voorlopig ook blijven boeren, zo bleek in september 2020 in een gesprek met ZLTO en Brabants Landschap. Ze gaven tevens aan positief tegenover natuurinclusief produceren te staan. Voor ARK reden om de agrariërs tijdelijk grond ter beschikking te stellen waar zij dat kunnen doen. Het gaat om percelen waarvoor de plannen voor natuurontwikkeling voorlopig nog niet klaar zijn. De boeren mogen hier een jaar gebruik van maken, op voorwaarde dat hun activiteiten winst opleveren voor de biodiversiteit.

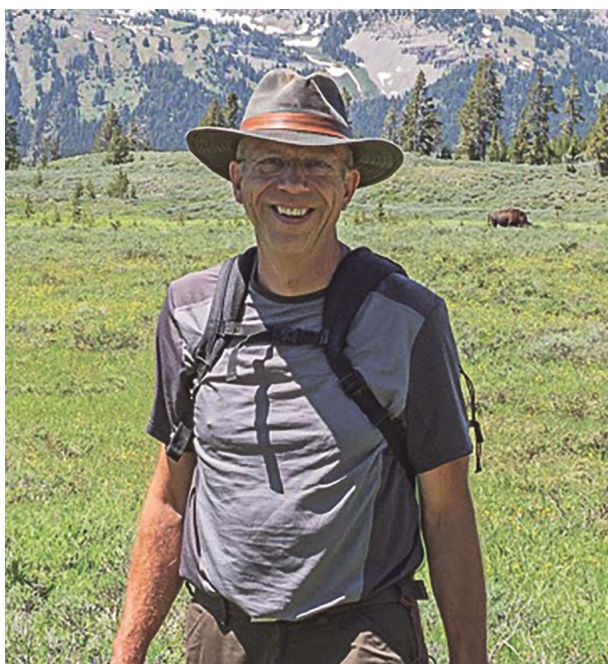
BEWEZEN SUCCESSEN

Een flinke groep agrariërs wil ermee aan de slag, zeker na het zien van de bewezen successen die agrariër Peter van de Laar uit Liempde afgelopen jaar boekte op zijn akker. Hij plantte zowel graan als bonen op het ARK- perceel. Zonder gebruik van bestrijdingsmiddelen leverde dat niet alleen een mooie oogst op, hij wist er ook veel insecten mee aan te trekken. Binnenkort wordt bekend welke percelen voor tijdelijk agrarisch gebruik benut kunnen worden. Agrariërs die meer willen weten over natuurinclusieve landbouw kunnen contact opnemen met Peter van de Laar via kasterensehoeve@gmail.com.

PERSOONLIJK

MAAK KENNIS MET...

KLAAS VAN DER LAAN
 (MAASHORST NATUURADVIES)

Klaas van der Laan zat in het eerste Geelders beraad (in 2019) nog aan tafel namens Staatsbosbeheer waar hij veertig jaar werkte. Inmiddels is hij zelfstandig adviseur en onderzoekt hij in opdracht van ARK hoe De Geelders kan worden gekoppeld aan een ander gebied: het Wijboschbroek. In de bijeenkomst van het Geeldersberaad die onlangs plaatsvond, gaf hij de leden alvast een inkijkje in zijn bevindingen.

Klaas: "Ik ken zowel De Geelders als het Wijboschbroek zeer goed. Ik had ze alle twee 'onder mijn hoede' toen ik bij Staatsbosbeheer districtshoofd was." Dat er ideeën zijn om beide gebieden aan elkaar te verbinden, is historisch gezien niet vreemd, vindt Klaas. "Ze waren ooit al verbonden via een tussenliggend leembos. In de loop der tijd is dat bos verdwenen en raakten ze van elkaar gescheiden. Waar De Geelders zich nog omgeven weet door onder meer De Scheeken en De Mortelen is het Wijboschbroek een losliggend gebied geworden. Jammer, want zo'n geïsoleerd gebied is minder levensvatbaar, zeker in het licht van de klimaatproblemen." In zijn onderzoek keek Klaas naar de mogelijkheden om die verbinding weer tot stand te brengen. Ook onderzocht hij welke winst daarmee te behalen is. "Eén van mijn conclusies is dat de soortenrijkdom in beide gebieden er beter van wordt. In het Wijboschbroek komen bijvoorbeeld paddenstoelen en zwartblauwe rapunzel voor die je in De Geelders niet ziet. En andersom heeft De Geelders soorten die niet voorkomen in het Wijboschbroek. Ligt er een mooie verbinding, dan kunnen deze soorten zich over een groter gebied verspreiden." Eind 2020 verwacht hij zijn advies af te ronden. "Dan ligt er een stuk waar het Geeldersberaad zich over kan buigen, om daarna vervolgstappen te kunnen zetten."

Zwartblauwe rapunzel • BERT VERVOORT

VAN DER GOES VAN NATERS,
 BESCHERMHEER VAN DE GEELDERS

Het ARK-perceel De Voorste Batencamp, bij de Savendonksestraat, krijgt met een dichtsteen een blijvende herinnering aan jonkheer Marinus van der Goes van Naters (1900 – 2005). Van der Goes van Naters was een bekend advocaat, natuurbeschermer en prominent PvdA-politicus. Hij stelde in 1948 Kamervragen over de ontginningen in het bos en drong via de Wet op het Nationaal Plan aan op bescherming van De Geelders. Zo voorkwam hij op het nippertje dat na de Voorste Batencamp ook de rest van De Geelders ontgonnen werd voor agrarisch gebruik. Zijn initiatief heeft mede bijgedragen aan de grote soortenrijkdom in De Geelders.

Kleinschalig reliëfherstel zorgt voor watersturing

BIJZONDER: DE WAARDE VAN DODE BOMEN

Niet alleen levend plantmateriaal is onmisbaar om een mooie bosnatuur te realiseren. Ook dode struiken en bomen hebben een belangrijke functie. Een heel waardevolle zelfs want veel planten, schimmels, insecten en andere organismen zijn erop aangewezen om te (over) leven. Daarom voeren we dode bomen in De Geelders niet af, maar laten we ze liggen. Zo ontstaan er kringlopen, die de basis vormen van de natuurlijke processen die we in dit leembos graag zien. We gebruiken dode bomen in de jonge aanplant zodat de natuur zich aan beide kanten van de kringloop (opbouw en afbraak) kan ontwikkelen. De bomen zijn afkomstig van plekken waar bijvoorbeeld een huis werd gebouwd of een weg werd aangelegd.

Dode boom tussen jonge aanplant zorgt voor natuurlijke kringloop in nieuw bos

KLEINSCHALIG RELIËFHERSTEL

De bossen in De Geelders kennen allerlei hoogtes en laagtes die bepalen hoe de afwatering plaatsvindt. Op de nieuw verworven percelen is dit reliëf er niet. Daarom gaan we hier aan kleinschalig reliëfherstel doen, zodat de hoogtes en laagtes straks vergelijkbaar zijn met het reliëf in de rest van De Geelders. Soms gaat het om 'hult en bult'-maatregelen waarbij we omgevallen bomen en hun kluiten als referentie gebruiken. Op andere plaatsen draait het om het graven van waterafvoerende, ondiepe laagtes.

Zwarte Schotse Hooglanders op Savendonk • GER VAN DEN OETELAAR

VRIJWILLIGER LEO PEIJNENBURG PAST OP KUDDE HOOGLANDERS

In Savendonk lopen Schotse Hooglanders rond die met hun graasgedrag het landschap op natuurlijke wijze openhouden. Stichting Taurus beheert de kudde, samen met enkele vrijwilligers. Eén van hen is Leo Peijnenburg. Hij woont in Savendonk en draagt graag een steentje bij aan alle activiteiten die er plaatsvinden. “Ik werd vrijwilliger nadat ik meedeed aan een ARK-rondleiding door het gebied”, vertelt hij. “Ik heb toen gezegd: ‘als je hulp nodig hebt met die grazers moet je me maar bellen.’ Dat hebben ze gelukkig gedaan. Ik heb zelf vroeger koeien gehad, dus ik ben bekend met runderen en werk er graag mee. Deze soort, de Schotse Hooglander, vind ik prachtig. Straks, als het landschap hier helemaal is ingericht, lopen ze tot aan mijn voordeur.” Zijn vrijwilligerswerk bestaat vooral uit een oogje in het zeil houden. “Niet eens elke dag. Maar wel regelmatig. Dan trek ik er met de hond op uit en wandel ik langs de plekken waar ze staan te grazen. Als ik iets bijzonders zie, zoals een pasgeboren kalfje of een omgevallen boom die in de weg ligt, meld ik dat bij Wilbert van der Pasch. Hij is van Stichting Taurus en hier de opzichter. Binnenkort ga ik met hem het gebied in om meer te weten te komen over de afzonderlijke dieren in de kudde.”

CURSUS ‘NATUURLIJKE BEGRAZING IN DE PRAKTIJK’

Gebieden laten begrazen door (grote) grazers is van groot belang voor het open houden van gebieden. De dieren dragen met hun graasgedrag bovendien bij aan een grotere soortenrijkdom. Maar begrazingsbeheer kan niet zonder de inzet van mensen. Om de nodige kennis en bagage voor goed begrazingsbeheer te delen, verzorgt Free Nature in het voorjaar van 2021 een vierdaagse cursus ‘Natuurlijke begrazing in de praktijk’. Deze is bedoeld voor iedereen die in de praktijk met natuurlijke begrazing te maken heeft. Via theorielessen en veldexcursies krijgen deelnemers inzicht in de rol van grote grazers in ecosystemen, in de mogelijkheden en onmogelijkheden van begrazing, in wetten en regels en in kwesties uit de dagelijkse praktijk, zoals het omgaan met distels en loslopende honden. Interesse? Klik [hier](#) voor meer informatie en aanmelden.

*Binnenzijde schuur bij boerderij De Halfgalg •
 BART EN SANNE VAN GILS*

MOOI MEEGENOMEN: GERESTAUREERD ERFGOED

Het is een bijzondere én prettige bijkomstigheid die de natuurontwikkeling in Savendonk met zich meebrengt: het herstel van de historische schuur naast boerderij De Halfgalg aan de Onrooi in Boxtel. Eigenaren Bart en Sanne van Gils betalen de restauratie van het geld dat het Groen Ontwikkefonds Brabant (GOB) aan hen toekende om van hun agrarische grond achter de boerderij ‘natuurgrond’ te maken. Hun perceel, waarvan ze eigenaar blijven, grenst direct aan de plannen van ARK.

GROTE UITDAGING

“Nu gaat de schuur nog schuil onder een stalen dak, ter bescherming”, vertellen Bart en Sanne. “Wanneer ze in volle glorie te bewonderen is? We hopen over drie tot vijf jaar.” De schuur is een bijzonder monument uit begin zestiende eeuw, al staat er ook een gebint in dat nóg ouder is, waarschijnlijk van eind vijftiende eeuw. De schuur evolueerde van schaapskooi naar dwarsdeelschuur naar veldschuur en alles is nog in originele staat. “De schuur was er slecht aan toe toen we de boerderij ernaast kochten”, vertellen Bart en Sanne. “De restauratie van een schuur van dit formaat – 25 meter – is een ontzettende uitdaging voor mensen met een ‘normale’ portemonnee. We waren al van plan hem ooit te restaureren, maar subsidies heb je tegenwoordig nauwelijks meer. Zonder de GOB-subsidie voor onze grond hadden we heel lang moeten sparen om steeds een klein stukje te kunnen opknappen. Met de GOB-subsidie kunnen we nu in één keer een grote slag slaan.”

‘ERFGOED EN NATUUR RAKEN ELKAAR HIER’

Bart en Sanne zijn echte erfgoed- en natuurliefhebbers. “Onze schuur stond er al toen de middeleeuwse leembossen hier nog stonden. We vinden de ARK-plannen dan ook fantastisch. We zijn heel blij dat we de schuur kunnen restaureren én straks te midden van die teruggebrachte, authentieke natuur wonen.” Ook op het gebied van recreatie voegt die combinatie van monumentaal erfgoed en natuur veel toe. “Eigenlijk raken ze elkaar hier: voor de fietsers en wandelaars die vanwege de natuur op het gebied af komen, is een gerestaureerde schuur een mooiere aanblik dan een nieuw gebouwde.”

*Bescherming monumentale schuur
 De Halfgalg door frame met metalen
 platen • BART EN SANNE VAN GILS*

VRAGEN STAAT VRIJ!

Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties? Mail ze naar ARK-projectleider Ger van den Oetelaar: ger.vandenoetelaar@ark.eu.

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het Geeldersberaad, bestaande uit provincie Noord-Brabant, gemeente Sint-Michielsgestel, gemeente Boxtel, gemeente Meierijstad, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Bosgroep-Zuid, de Marggraff-stichtingen ARK Natuurontwikkeling. Wilt u deze nieuwsbrief niet meer ontvangen? U kunt zich afmelden onder vermelding van ‘Afmelden nieuwsbrief De Geelders’ via info@ark.eu.